

ASSUMPCIÓ PUIGDELLOSES VILA

Una dona lliure de Vic

1897- 1940

La Revolució com deia més d'un cop en Liberto Sarrau o Diego Camacho, no va durar més que els dos o tres mesos inicials, és a dir, el setembre o octubre del 36, ja estava dat i beneit, altres la van situar fins a maig del 37, ja que després d'aquesta data, tot va ser un despropòsit, i els anarquistes, la gent més il·lusionada i generosa per canviar les coses va ser nomenada "els incontrolats" allí cabia tot el que no agradava, ni als d'Estat Català ni als marxistes pagats per Stalin que aleshores eren molts, encara que a canvi només obtenien les lleties d'en Negrín i poca cosa més, i per descomptat a tota la gent que en definitiva són aquells que combregant tots els diumenges i primers divendres de mes i amb això, ja tenen la seva benedicció i trepitjar com sempre al de sota, el pobre sigui d'una manera o altra, fins a la pròxima.

Sorprenentment, avui dia hi ha gent que ho posa tot al mateix sac, i les coses, foren de molts colors, tants colors que encara avui hi ha algunes persones que es resisteixen a creure que tot republicà era el mateix. Sembla ser, que probablement Assumpció Puigdelloses Vila, pel seu caràcter no podia haver-hi nascut en un lloc pitjor per ella, per la seva manera de ser, l'imaginem, molt desenvolupada, sense embuts a la llengua, dir el que pensava a cada pas, això segurament és, la malifeta de l'Assumpció.

Assumpció Puigdelloses Vila, va néixer a Vic el 1897, filla de Francesc Puigdelloses Pujol nascut a Tona el 1869 i Maria Vila Viñas nascuda a Vic. No tenim el certificat de naixement, però per documents consultats entenem que el fet de la naixença és produir i l'Assumpció va néixer segurament els primers dies d'agost d'aquell any de 1897, en què els espanyols s'estaven embolicant la troca en la Guerra de Cuba.

Tenia un bon grapat de germans , que sabem que l'any 1920 eren Antoni Puigdelloses Vila, 13 anys, Ramon 12 anys, Celestí 9 anys , Joan 7 anys , Dolores 17 anys, Àngela 6,

José 29, que era, el més gran dels germans, i Àngela Oliberas, (filla política) pares eren Francesc i Maria nascuda a Bordills , amb un nen petit Josep Puigdelloses Oliberas (nen 5 anys). Tots vivien en la mateixa casa de carrer Màrtirs 10, de Vic, excepte l'Assumpció que sabem que es va casar de jove i marxa de casa amb el seu marit. Aquesta era la gran família de l'Assumpció Puigdelloses. Bé, estirant llaços familiars encara sabem que tenia una cosina una mica més gran què ella que estava casada, es deia Francesca Puigdelloses i el seu marit era Pere Planas nascut a Manlleu, un cop casats van anar-hi a viure núm. 23 del carrer Nou de Vic.

Políticament, tenim poca informació de la família, no tan sols quina era el seu tracta polític, però posat a imaginar suposem que era una família humil de Vic i més o menys d'esquerres, almenys ella, Assumpció segur.

També, tenim molt poca informació sobre Assumpció que, no sabia llegir ni escriure, estava casada, de moment, desconec amb qui, i si va tenir fills, i segons expliquen

els seus detractors, era, de la FAI, per tant, la gent del franquisme la tenia catalogada com "molt dolenta". Simplement per ser anticlerical com una bona part dels catalans d'èpoques enrere, que recordaven el mal que havia fet l'Església catòlica, als seus fills.

FAI si diuen que no sabia ni llegir ni escriure, quan la majoria dels Faistes, la major part dels Faistes eren sinó intel·lectuals, tenia un bagatge, cultura força important, per exemple de la famosa reunió de la platja de València, el 1927, hi havia la gent que portava la capçalera de la revista "Generación Consciente", altres que estudiaven els escrits d'Isaac Puente, sobre "comunisme llibertari" i sobre medicina, altres que eren partidaris de les "camaraderia amorosa" d'Emili Armand, o eren estudiosos de Stirner i de Nietzsche, o simplement continuaven associats a revistes com "Pentalfa" que com ja sabreu era una revista dels naturistes de Nicolás Capo. Per cert, que Capo va ser un dels fundadors de la FAI, i no crec que cap persona que el pugui considerar "malo malísimo" com sembla que encara actualment la gent d'ordre ataca o cataloga a la gent de la FAI.

El que la gent del "dit Ordèn", que en realitat són aquells que pels seus egoismes són, cada vegada més desordenats, així entenc que, és molt difícil que Assumpció Puigdelloses fos de la FAI.

Així doncs, l'Assumpció no crec que estigués organitzada que cap mena de grup i menys de l'específica.

De totes maneres, sabem que en un moment determinat la FAI fa una crida per què les persones s'afilien a l'específica, com a individus i no tant com a grups, aquest fet, es produeix per primer cop a mitjans d'agost de 1937, quan el moviment llibertari ja està fora de les patrulles de controls i dels comitès pràcticament de tot arreu, que tal com hem descrit a Assumpció seria potser el moment que podria ella inscriure's a l'organització, però entenc que en aquell moment més aviat estaria pensant en una escola d'adult intentant esbrinar les paraules. A prop del CENU, a prop de Puig Elías per la seva pròpia formació d'adult i cercant alguna escola d'adult a la seva ciutat natal, que per el general, seria el sindicat o el mateix ateneu amb els companys d'il·lusions de vida.

Segons sembla i havia participat en algun programa de ràdio, a on va donar les consignes llibertàries pertinents, i havia participat en diverses conferències per la regió i almenys dues en el teatre Vigueta, per tots els revolucionaris del moment, en una zona a on segurament inclús en moments més àlgids de la revolució havia d'anar-hi amb compte, ja que la idiosincràsia de la zona no és massa afí a les idees llibertàries, sinó tot el contrari sempre està ple de capellans, i el pensament de bona part de la comarca està influenciat pel seny sorgit de les catequesis.

També el que sabem, que a vegades, a l'estació dels ferrocarrils de Vic, feia els escorcolls a les dones que arribaven o marxaven del poble, sobretot a les sospitoses de quintacolumnistes.

Era doncs una dona molt activa, que somiava en un món millor, per als seus fills, i per la seva gent i segur que com a llibertària, per tothom.

Per exemple, és molt possible què Assumpció Puigdelloses si participes o almenys com a públic en el Teatre Vigata del míting conferència del 20 de setembre de 1936, ja que va ser tot un esdeveniment a la ciutat de Vic amb la participació dels Oradors F. Freixenet, J. Cortés, Rosario Dolcet i J Borràs.

Francesc Freixenet Alboquer, fou un dels homes més actius de la comarcal i de Vic ciutat ja en els fets d'octubre del 34 fou detingut per iniciatives llibertàries a la zona, era el secretari de la Comarcal en el 36, Joaquim Cortés, era un dels homes del grup "els Solidaris", que en aquella etapa de la revolució participava sovint en els actes centrals dels mítings revolucionaris del 36, Rosario Dolcet Martí una dona llibertària i espectacular, que ja, feia anys que conferenciava i denunciava totes les injustícies que des de sempre els obrers i obreres han viscut de tots colors, ella dona del tèxtil, ja va haver d'amagar-se-hi en plena Primera Guerra Mundial quan es va dedicar a denunciar aquella maleïda guerra, exiliar-se-hi a França, també va haver d'amagar-se-hi per les seves opinions al país veí, Jacint Borràs era un home de Lleida, de la seva Comarcal

que també en aquella etapa de la revolució, servia per participar en els mítings d'una manera espectacular.

El 1936 l'Assumpció vivia en un carrer que es deia dels Capuchinos núm. 21, segurament aquest habitatge pocs anys després, el 1939, hauria de ser un lloc d'emboscada, ja que, bona part dels capellans, què la van denunciar, vivien a la mateixa escala o en el núm. 23 del mateix carrer, o sigui, podem afirmar que aquell indret, va ser una ensarrona.

També en aquell moment hi havia a Vic i la seva zona d'influències uns quants companys llibertari que lluitaren tant com ella i tots es deixaren la pell per construir un món per a tots, per exemple Joan Caballé, Josep Ferrer, Josep Font, Antoni Journet o Josep Masoliver, de les Joventuts llibertàries de Vic, que ens ha deixat un article força interessant , a on denuncia la situació de persecució que els llibertaris pateixen poc després dels fets de maig de 1937, en què la contrarevolució estava en marxa, així hem trobat un article força punyent que diu.:

"Basta ya de Provocadores" escrit per Masoliver membre de les Juventuts llibertàries de Vic i publicat a la revista Ideas nº 31 órgano de las Juventudes libertarias de Hospitalet de Llobregat, d'agost de 1937, l'article porta per títol "Basta ya de provocadores".

"Hace ya unos meses se ha entablado la lucha sorda y reaccionaria contra elementos de la CNT de la FAI y de las JJLL, tres organismos netamente revolucionarios que siempre, en cuantas luchas y revoluciones proletarias, se han presentado han sabido dar el pecho, como defensores de un ideal que no es solo la suerte del trabajador español, sino la de los trabajadores del mundo entero. No han hecho igual los miembros del PSUC, que, escudándose en la fuerza pública, están llevando a cabo una faena nefasta para destruir y aniquilar a estos luchadores, que se distinguieron en todos los tiempos, en la cruzada contra la opresión.

Esto a de acabar de una vez para siempre, y al final está en manos del obrero. ¿Por qué no cumple el delegado de orden Público, las palabras que dijo a cierto compañero responsable de la organización CNT, de que él haría cumplir el orden, sin excepción de ideologías ni de clases?

¿Por qué se registran solo domicilios de elementos de estos organismos, y se les desarma, teniendo documentos legales que les dan derecho a tener armas?

¿Es que acaso no conocen los delegados y representantes del orden público, que estos documentos están legalizados por el Gobierno de la República, mediante el decreto de orden público publicado a raíz de los hechos de Mayo?

¿Por qué se les encarcela habiendo actuado tan noblemente y siendo más antifascistas y revolucionarios que todos los que han servido de espías y de perros cazadores ya que muchos de ellos no llegan ni a la categoría de antifascistas?

Nosotros pedimos como obreros, que los del orden Público, actúen con nobleza, y que se enteren quienes han sido y quienes son los individuos que tan cobardemente les han acompañado a hacer esta obra, pues si así lo hacen verán que han de ser estos quienes ocupen las "celdas" donde están los verdaderos revolucionarios, encerrados injustamente por el odio de unos perturbadores que llevan carnets de la UGT y PSUC y alguno también de E R de C.

Estas Juventudes piden Justicia y también la inmediata libertad de los compañeros injustamente encarcelados".

Com es veu en aquest article, la repressió contra el moviment llibertari i el POUM ja havia començat molt abans d'acabar la guerra, aquesta guerra que no es podia mai guanyar-se, ja ha deixat de ser la nostra causa, per què el poble estava condemnat pels mateixos dirigents de la República i els seus còmplices de l'URSS.

I Assumpció Puigdelloses tot i que no va ser detinguda el 1937 ni 38 ja estava en l'ull de la bèstia feixista, un cop detinguda a mitjan 1939 i tancada a la presó de Vic, estava acusada de denunciar un parell de capellans que més tard van ser afusellats, també estava acusada d'orientar un grup de milicians que no sabien per a on entrar a la catedral de Vic i ella els va orientar, perquè aquest fessin el seu treball, desitjat del moment, que sens dubte eren anticlericals com ella.

En la seva causa general, no queda clar quan va ser detinguda, encara que observen que la causa t'un inici el 21 de juliol de 1939, o sigui, hem de suposar que fou retinguda abans del 20 de juliol hauria de ser el moment de la detenció, després vindrà l'informe de la guàrdia civil i un altre poc menys, que calcat de l'Ajuntament de Vic.

Però, al Judici, tot és genèric, no hi ha res concret, no hi ha conclusions de res, tot són indicis de què va participar aquí i allà i poc més, !va dir això!, va dir l'altre; aquell judici es va celebrar el 14 de setembre de 1939, a on es van nomenar totes les esglésies de la ciutat de Vic i la seva participació en els aldarulls, i crema de convents del moment, i per descomptat amb un grapat més de persones que estaven ja fartes del clericalisme que sempre han sofert, sobretot en aquell indret geogràfic!

Per aquella zona comarcal, també van ser condemnats a mort pel mateix delictes semblant Ramon Roger Freixa, era l'alcalde de Sant Pere de Torelló, i per això va ser considerat enemic del "glorioso movimiento", Pere Montagut era de Sant Hipòlit de Voltregà tot i que vivia a Torelló, Josep Vilardel era de les Masies de Voltregà també com els altres de la CNT, però també d'ERC com molts militants sobretot de comarques que tenien els dos carnets, Gerard Subirana era de Centelles i va formar part de l'ajuntament revolucionari del 36, i Emili Vilaseca que era nascut a Sant Hipòlit de Voltregà i va formar part de les patrulles de control de Manlleu. En definitiva, persones que van haver de tenir responsabilitats organitzatives en un moment il·lusionant.

Hi ha més persones que seran acusades de la crema de convents i de formar part de les patrulles de control d'aquella zona, com per exemple Francesc Boix, de Sant Vicents de Torelló de trenta-vuit anys, un altre serà Àngel Campa nascut a Roda de Ter, però vivia a Torelló, Josep Codina que estava acusat de ser membre de l'Ateneu Cultural Obrer, també a Josep Domènech Avellanet que era d'Hospitalet de Llobregat (del que ja vàrem fer una síntesi biogràfica) el van implicar en les morts d'aquesta zona d'Osona, sense probablement haver visitat mai la regió, en temps de revolució, un altre serà Ramon Brancos Pons, nascut a Tavertet, Pere Vila Valls nascut a Caldes de Montbui vivia a Torelló i formava part de les patrulles assenyalades com a faistas, Rafael Viñeta Casany acusat de ser membre de l'ajuntament revolucionari de Torelló, Pere Lluís Barris tot i que estava acusat de conduir el cotxe, fantasma de la zona va tenir la sort de no ser condemnat a mort com Daniel Nuri, simplement per ser el secretari de la CNT i també de les Joventuts llibertàries de la zona. Menys

aquests dos últims, la resta tots van passar pel camp de la bota.

Hi ha molta més gent implicada d'altres partits i organitzacions, però, aquestes són les persones, que tenim en compte que participaven d'una forma o altres amb el moviment llibertari i que van passar per Camp de la Bota els primers anys de la repressió feixista del franquisme. I tornant a Assumpció Puigdelloses, com ja hem comentat, tot està basat en dos informes, un de la guàrdia civil de la zona i l'altre que segueix la corda d'aquest informa, aquesta vegada signat per l'ajuntament feixisme de Vic de 1939, tot estava conxorxat , algú havia de pagar els plats trencats de la diòcesi de Vic, aquesta catedral i altres que després van haver de reconstruir els mateixos presoners en treball de camp naturalment com a mà d'obra barata.

Assumpció en el judici va negar tot allò que li imputaven, i el Fiscal va demanar la pena de mort i l'advocat defensor va demanar la pena posterior a la demanada pel fiscal, que era en aquell moment vint anys de presó major, en definitiva tot va ser molt ràpid, possiblement abans de migdia, el judici estava enllestit, no feia falta ni testimonis, tan sols ambigüitat amb aquests dos informes era suficient, per tirar endavant aquesta mena de judici, i segar la vida d'una persona, ¡una persona roja! Sembla que

tenia molt poc valor.

Després l'espera, ja que en una societat masclista com aquella , afusellar una dona no era del toc corrent i els militars de la quarta regió, necessitaven "el enterado" que provenia de Madrid i del Generalíssim, com així va arribar el 13 de març de 1940, firmada per "su Excelencia", i entrada en capella el 18 de març de 1940 li va ser llegida la sentència de pena de mort i com no sabia escriure van signar dos soldats que tenia al costat i el 27 de març de 1940 a les 6 del matí va ser afusellada al Camp de la Bota.

Juntament amb Assumpció Puigdelloses Vila, van ser també afusellats els llibertaris Joan Manuel Escrich Lloveros, nascut a Vistabella (Castelló) en 1905, els anys trenta vivia a les Franqueses del Vallès, va anar-hi voluntari al front amb la Columna del Vallès Oriental, a on va arribar a tenir el grau de capità ,Pere Vilarrasa Puigdollers nascut en 1907 en St. Maria del Corcó L'Esquirol, aliés "Piscanta", també hi havia persones d'altres partits polítics i organitzacions que van tenir la mateixa sort.

Sembla que, el franquisme va esperar al fet que, dugués a llum una criatura i després la van afusellar.

També cal dir que a Wikipedia la catalogant de "mala malíssima", quan hem vist abans que solament va ser una anticlerical com la majoria dels bons catalans de la seva època i anys enrere, i segurament una persona que buscava el millor per tothom.

L'endemà va ser enterrada Assumpció Puigdelloses Vila a la fossa comuna del cementiri del Sud-oest de Barcelona, tenia quaranta-tres anys.

Això és per al moment, el què hem arribat a esbrinar d'una dona, o potser una noia que il·lusionada per la revolució va creure que els mals somnis que provoquen les religions s'havia acabat.

Esperem poder oferir més dades, d'una noia que va morir potser ja dona amb quaranta-tres anys , sense les oportunitats, que altres que la van condemnar a mort, segur que van gaudir.

Continuarem
Manel Aisa Pàmpols

Desembre de 2023